

Čudne koincidencije

N. Raos

Institut za medicinska istraživanja i medicinu rada, Zagreb

Jednom se neki naš ilirac, davno je to bilo, uputi u Tursku carevinu, u Bosnu. Pa se sjeti, prije nego je prešao granicu "mračnog vijajeta", da nauči nekoliko turskih riječi. Da bar pozdraviti zna.

– Bog ti pomogao! – reče turski Turčinu, a ovaj se odmah maši za nož. I bio bi ga namrtvo izbo, da ga njegovi suputnici ne spasiše u zadnji čas: "Ma pusti ga, vidiš da budala ni sama ne zna što govoriti!"

I onda saznade gdje je pogriješio. Reći "Bog ti pomogao" na turskom smije reći samo Turčin Turčinu. Ne smije čak ni musliman reći muslimanu – a kamoli kavurin pravovjernom: "Koji Bog, čiji Bog!?"

Ta mi se zgoda dozvala u pamet kad mi je uredništvo ovog časopisa nedavno izdalo Rječnik kemijskih sinonima. Rekao bi čovjek da u kemiji nema ništa uvredljivog, ništa neizgodnog. Ali ne leži vraže.

Problem je što sam u rječnik uvrstio kratice, među njima i kratice naših instituta, fakulteta i drugih stručnih ustanova. Pa sam još dao naputak kako se te kratice čitaju ili kako sam čuo da se čitaju (u narodu, kolokvijalno). A jedno takvo čitanje ispade vrlo neizgodno, nepristojno čak, no na engleskom jeziku.

Istinu da kažem: taj način čitanja nikad nisam povezao s nepristojnim engleskim izrazom. Očito ga nije povezao ni urednik ni korektor koji su ne jedanput pročitali čitav tekst rječnika. Ali su to tako shvatili u rečenoj ustanovi, pa stadoše pisati protestna pisma. Vele da se sprdam. E je ti neka sprdnja umetnuti tako što među sedam tisuća riječi koliko ih u rječniku ima!

Jasno je da gotovo nema riječi koja se ne bi mogla zlonamjerno interpretirati. Ne zvuče li riječi *serin* i *serotonin* prosto na hrvatskom jeziku? Što su mislili Danci kad su svoj glavni grad nazvali *Kjeben-haven*? Nije li *Gemal Abdel Naser* trebao mijenjati svoje prezime kad je došao u Jugoslaviju, jer riječ "*naser*" – premda ne postoji u hrvatskom jeziku – ima svoje jasno značenje i posve ispravnu tvorbu (usporedi s riječju "*nasad*"). Nada na španjolskom znači "*ništa*", a mate "*ubij!*". Sad bi trebale sve *Nade* i svi *Mate* mijenjati

svoja imena, a i Ante bi loše prošao, jer *ante* na latinskom znači "ispred", a to "ispred" može se lako povezati s latinskom uzrečicom *Hanibal ante portas* ili – još gore – s *coitus ante portas*.

Ili što reći za dječaka koji je potjecao iz stare splitske plemićke obitelji *Grizogono*, što grčki znači "zlatorođen", a djeca ga u školi zvala "*Grizigovno*". A što ćeš, djeca k'o djeca, ne mogu biti nego djetinjasta. No što reći kada se odrasli ljudi, i još na vrlo utjecajnim položajima, ponašaju kao mala djeca, pa traže riječima značenja – nepristojna dakako – koja ona nemaju?

Ima jedna rečenica koju je Sir Arthur Conan Doyle izgovorio kroz usta Sherlocka Holmesa: "Mediokritet sve svodi na svoju razinu." Mogla bi se ta misao i šire shvatiti, pa reći da svatko gleda stvari iz svoga ugla, pa ne može shvatiti kako neki ljudi mogu gledati drugačije. U našoj sredini, nažalost, sve se gleda zlonamjerno, pa se u tuđem činu teško prepoznaje dobra namjera. Štoviše, ako se namjera ne može isprva otkriti, odmah se postavlja nekakva teorija zavjere: netko se nekome ruga, netko nekom podmeće ili na nos nabija. Ni za Boga ne može biti da sam takav izgovor čuo (očito od zaposlenika te iste ustanove) pa ga naprosto registrirao. Mora biti da imam nešto protiv te ustanove, da im hoću napakostiti, da hoću svima – a posebice onima koji su pročitali moj rječnik od korica do korica – jasno i glasno reći što mislim o toj ustanovi. A onda će se to pročitati po cijelom Zagrebu, pa i šire, glas će doći i do samog ministra, pa će ministar onda sazvati povjerenstvo, koje će ustanoviti da sam, eto, njihovo ime pročitao na pravi način te će rečeno povjerenstvo donijeti meritorno mišljenje na temelju kojeg će ministarstvo rečenu ustanovu zatvoriti. Onda će se svi zaposleni naći na ulici i sveudilj psovati Raosa što je otkrio tajno ime ustanove, koje je – poput tajnog imena Rima – namijenjeno samo posvećenima.

Ah, opet me povela mašta. Skoro pa napisah roman. No mašta je mašta, a zbilja je zbilja. Nemojmo tražiti u stvarnosti ono čega nema: to samo opterećuje mozak i vodi u duševnu bolest. A zdravlje nacije ipak je preče od svega. Ja toliko, a drugi koliko hoće.